

Research Paper

A Model for Improving the Environmental Behaviors of Tourists Using Ground Theory Method

Nader Naderi¹ , Rooghayeh Sadat Koochakzadeh^{*2} , Ehsan Khosravi³

¹ Management and Entrepreneurship, Faculty of Social Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran. (n.naderi@razi.ac.ir)

² Accounting and Management, Payam Noor University, Tehran, Iran. (r_wj_mam@pnu.ac.ir)

³ Management and Entrepreneurship, Faculty of Social Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran. (khosravi.ehsan@razi.ac.ir)

© The Author(s)

publisher: University of Mazandaran

[10.22080/jtpd.2025.27903.3927](https://doi.org/10.22080/jtpd.2025.27903.3927)

Received:

February 5, 2025

Accepted:

April 5, 2025

Available online:

July 20, 2025

Keywords:

Environmental Behaviors, Responsible Tourism, Green Tourism, Ground Theory

Abstract

Context and Purpose: Considering the importance of tourists' environmental behaviors in the direction of green tourism development, the present study was designed and implemented to identify and model the environmental behaviors of tourists. **Design/methodology/approach:** This research is exploratory and has been carried out in terms of a qualitative method and grounded theory. The statistical population consists of academic experts and ecotourism practitioners in Kermanshah province, 17 of whom have been selected as sample members using the purposeful sampling method and according to the rule of theoretical data saturation. Data was collected through semi-structured interviews. **Findings:** The results show that the environmental behaviors of tourists are influenced by causal factors (awareness and responsibility) and contextual factors (social-cultural factors and characteristics of hosts and residents) and intervening factors (perceived benefits, physical evidence, situational factors, and individual characteristics). The development strategies of environmental behaviors and the consequences of these behaviors have also been investigated. **Conclusion:** The results show that the development of tourists' environmental behavior is a subject that should be considered from different dimensions and aspects, and it is necessary to consider all the effective mechanisms in this process in planning and policy making. **Originality/value:** The current research has a holistic approach to the development of tourists' environmental behaviors and has investigated the effective mechanisms in the formation and improvement of such behaviors from various aspects.

*Corresponding Author: Rooghayeh Sadat Koochakzadeh

Address: Payam Noor University, Tehran, Iran.

Email: r_wj_mam@pnu.ac.ir

Tel: 09171606819

Extended Abstract

1. Introduction

With the rise in travel and people's inclination towards nature tourism and eco-tourism, it creates damage to the environment and natural resources. To the extent that changes in natural infrastructures and ecosystem pollution are among the concerns of tourism. It can be argued that the expansion of urban consumption patterns and the intrusion of some pollutant resources into the boundaries of eco-tourism areas have provided grounds for environmental pollution in the country's eco-tourism areas. Overall, environmental conservation and responsible behaviors are complex and multifaceted issues. Experience shows that wherever unplanned tourism exists, numerous environmental and social problems have emerged, and in the long run, the problems of tourism outweigh its benefits. One factor that can be influential in environmental conservation is appropriate environmental behaviors. Environmental behaviors play a decisive role in people's attitudes and perceptions towards the environment. The proper use of the environment by individuals also affects socio-cultural factors (Gao et al., 2021). Tourism can provide fundamental support for a geographical region if environmental indicators are observed. Environmental behaviors of individuals are generally shaped based on their beliefs and attitudes, and any change in sustainable behaviors requires fundamental changes in attitudes. A change in attitude leads to a change in people's mindset and their perception of the environment, as well as their willingness to take necessary actions to protect the environment. Therefore, this

research aimed to identify the environmental behaviors of eco-tourists in Kermanshah province.

2. Research Methodology

The current research is a qualitative study that was conducted using the grounded theory method. The statistical population of the research is made up of professors, specialists, and stakeholders in the field of ecotourism. Selection of these individuals considers factors such as experience, position, education, relevance to the topic, interest, and availability for interviews, among others. To extract codes, the theoretical sampling method is used until theoretical saturation of interviews is reached, and necessary data was gathered by conducting in-depth interviews with experts.

3. Research Findings

During data collection and interviews, the main themes were obtained. In open coding, 174 initial codes were extracted from key points of the interviews, which were then transformed into 66 concepts through comparison and classification of concepts, determining 23 categories. The emergent conditions included awareness and responsibility of tourists (comprising concepts such as tourists' awareness of the consequences of environmental behaviors leading to environmental conservation and tourist benefits; tourists' awareness of the nature and manner of environmental behaviors; tourists' awareness of the importance and necessity of environmental conservation and natural heritage; tourists' awareness of the existence of green products and services (environmentally friendly); tourists' sense of responsibility towards the environment and future generations; improvement of tourists' understanding of mutual benefits of environmental

behaviors) and tourists' characteristics (including age; education; awareness; tourists' beliefs and values regarding the importance and necessity of the environment). The emergent intervening conditions included perceived benefits (including concepts such as positive feedback on environmental behaviors of tourists; incentivizing behaviors (discounts offered, etc.); individuals willing to engage in environmental behaviors due to the benefits they receive), negative consequences of recent environmental crises on human societies (natural disasters, diseases, etc.); environmental crises; physical evidence (including the presence of waste separation bins in garbage and ecotourism areas; signs and posters guiding environmental behaviors; provision of environmental guidebooks to tourists during their stays) and situational factors (including observation of environmental behaviors of ecotourism staff; observation of environmental behaviors of indigenous residents; observation of environmental behaviors of other tourists familiar with environmental behaviors; increased government emphasis on environmental conservation in recent years; provision of environmentally friendly products and services).

4. Conclusion

The results can provide practical guidelines for managers, planners, and policymakers of tourism development,

especially ecotourism, at different national and regional levels. The proposed model can increase managers' knowledge and awareness of factors affecting the environmental behaviors of tourists. Therefore, managers and policymakers of tourism in different destinations are advised to take the research findings into consideration when planning tourism development. Other researchers can also pay attention to the guidelines obtained from this research in future studies. For example, examining the lived experience of different stakeholders about the environmental behaviors of tourists, i.e., residents, managers, tourists, etc., can reveal some aspects of this issue. In this connection, it seems that using the phenomenology research plan can be effective.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

The authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work

Conflict of Interest

The authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the people for scientific consulting in this paper.

علمی پژوهشی

الگوی برای بهبود رفتارهای محیط زیستی گردشگران با استفاده از روش نظریه‌پردازی داده‌بنیاد

نادر نادری^۱ ID، رقیه سادات کوچک‌زاده^{۲*} ID، احسان خسروی^۳ ID

^۱ گروه مدیریت و کارآفرینی، دانشکده اقتصاد و کارآفرینی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران. (n.naderi@razi.ac.ir)

^۲ گروه مدیریت و حسابداری، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. (r_wj_mam@pnu.ac.ir)

^۳ گروه مدیریت و کارآفرینی، دانشکده اقتصاد و کارآفرینی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران. (khosravi.ehsan@razi.ac.ir)

© نویسندگان

ناشر: دانشگاه مازندران

[10.22080/jtpd.2025.27903.3927](https://doi.org/10.22080/jtpd.2025.27903.3927)

چکیده

زمینه و هدف: با توجه به اهمیت رفتارهای محیط زیستی گردشگران در راستای توسعه گردشگری سبز، مطالعه حاضر با هدف ارائه الگوی برای بهبود رفتارهای محیط زیستی گردشگران اجرا شده است. **روش‌شناسی:** این پژوهش، ماهیتاً اکتشافی و به لحاظ روش کیفی و با استفاده از نظریه داده‌بنیاد انجام شده است. جامعه آماری متشکل از خبرگان دانشگاهی و فعالان طبیعت‌گردی استان کرمانشاه هستند که ۱۷ نفر با استفاده از روش نمونه‌گیری گلوله برفی و با توجه به قاعده اشباع نظری داده‌ها به‌عنوان اعضای نمونه انتخاب شده‌اند. داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته گردآوری شده است. **یافته‌ها:** نتایج بیان‌گر این است که رفتارهای محیط زیستی گردشگران تحت تأثیر عامل علی (آگاهی و مسؤولیت‌پذیری) و عوامل زمینه‌ساز (ارزش‌های فرهنگی مرتبط با محیط زیست و ویژگی‌های رفتاری-نگرشی میزبانان و ساکنین) و عوامل مداخله‌گر (منفعت درک‌شده، شواهد فیزیکی و شواهد رفتاری) قرار می‌گیرند. راهبردهای توسعه رفتارهای محیط زیستی و پیامدهای حاصل از این رفتارهای نیز مورد بررسی قرار گرفته است. **نتیجه‌گیری و پیشنهادات:** نتایج بیان‌گر این است که توسعه رفتارهای محیط زیستی گردشگران موضوعی است که می‌بایست از ابعاد و جنبه‌های مختلف مورد توجه قرار گیرد و لازم است تمامی مکانیزم‌های تأثیرگذار در این فرآیند در برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری لحاظ شود. **نوآوری و اصالت:** پژوهش حاضر رویکردی کل‌نگر به توسعه رفتارهای محیط زیستی گردشگران دارد و سازوکارهای اثرگذار در شکل‌گیری و بهبود این گونه رفتارها را از جنبه‌های مختلف مورد بررسی قرار داده است.

تاریخ دریافت:

۱۷ بهمن ۱۴۰۳

تاریخ پذیرش:

۱۶ فروردین ۱۴۰۴

تاریخ انتشار:

۲۹ تیر ۱۴۰۴

کلیدواژه‌ها:

رفتارهای محیط‌زیستی؛ گردشگری مسؤولانه؛ گردشگری سبز؛ نظریه داده‌بنیاد

* نویسنده مسئول: رقیه سادات کوچک‌زاده

آدرس: دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

ایمیل: r_wj_mam@pnu.ac.ir

تلفن: ۰۹۱۷۱۳۰۶۸۱۹

۱ مقدمه

رفتارهای مسؤلانه و محیط زیستی گردشگران، آسیب‌پذیری سایت‌های گردشگری را کاهش می‌دهد، سازگاری فعالیت‌های گردشگری با محیط زیست و بهره‌وری این فعالیت‌ها را افزایش می‌دهد (عزیزپور و همکاران، ۱۴۰۳) و زمینه مناسبی برای برندسازی شهری در گردشگری ایجاد می‌کند (احمدی و همکاران، ۱۴۰۲). تحقیقات همچنین نشان داده است، رفتارهای مسؤلانه و محیط زیستی گردشگران، یکی از عناصر اصلی توسعه گردشگری پایدار است (عباس‌زاده و همکاران، ۱۳۹۵) و زمینه توسعه پایدار محیط زیست را نیز فراهم می‌کنند (Chen et al., 2024).

از طرفی، تحقیقات نشان داده است توسعه گردشگری سبز در شکل کامل آن نیازمند مشارکت تمامی ذی‌نفعان و توجه به تمامی ابعاد و جنبه‌های تأثیرگذار در این فرآیند است (Ullah et al., 2024). در این میان، گردشگران به‌عنوان یکی از مهم‌ترین ارکان به‌شمار می‌روند که رفتارهای محیط زیستی آنان نقشی بسیار بااهمیت در توسعه گردشگری سبز دارد (Raza et al., 2024) و می‌تواند اقدامات سایر ذی‌نفعان را نیز تحت تأثیر قرار دهد (Gao et al., 2021).

از این‌رو، رفتارهای محیط زیستی گردشگران، یعنی رفتارهایی که براساس دانش و آگاهی گردشگران نسبت به محیط زیست و اهمیت حفظ آن شکل می‌گیرند و رفتارهایی مسؤلانه به‌شمار می‌روند (Chen et al., 2024)؛ در سال‌های اخیر به‌صورت جدی مورد توجه قرار گرفته است و به یکی از خطوط اصلی پژوهشی در حوزه گردشگری تبدیل شده است (Davari et al., 2024; Wan et al., 2023). با این‌حال، بررسی مطالعات انجام‌شده در ارتباط با رفتارهای محیط زیستی گردشگران و چگونگی توسعه و ارتقاء این رفتارها نشان می‌دهد پژوهش‌گران تاکنون رویکردی تک‌بعدی به این موضوع داشته‌اند و تنها برخی از عوامل مؤثر بر این پدیده مانند هنجارهای اجتماعی (Wan et al.,

توسعه و بهبود استانداردهای زندگی در دوران کنونی و افزایش علاقه شهروندان نسبت به کسب تجربه‌های اصیل فرهنگی (باقری و همکاران، ۱۴۰۳)، گردشگری را به یکی از رایج‌ترین فعالیت‌های تفریحی در سطح جهان و یکی از رو به رشدترین صنایع جهان و ابزاری برای ایجاد درآمد ملی تبدیل کرده است که از ارکان توسعه پایدار است (معاون و همکاران، ۱۴۰۳). این صنعت با مشارکت در ۹٫۱ درصد از تولید ناخالص داخلی و نیز ایجاد میلیون‌ها فرصت شغلی جدید در هر سال (World Travel & Tourism Council, 2024)، فرصت‌های بسیاری را برای کارآفرینی (مباشری و همکاران، ۱۴۰۱) و کسب درآمد و منافع اقتصادی و غیر اقتصادی پیش روی ساکنین جوامع مستعد قرار داده است (Peeters et al., 2024). با این‌حال، در دورانی که تخریب محیط زیست، تغییرات آب‌وهوایی، از بین رفتن تنوع زیستی و استفاده بیش از حد از منابع طبیعی به‌عنوان بزرگ‌ترین چالش‌ها مطرح هستند و حیات جامعه بشری را با تهدیدات فزاینده‌ای روبه‌رو ساخته‌اند (Lin, 2019)؛ گردشگری به‌عنوان یک صنعتی مصرف‌کننده^۱، با انتقادات زیادی مواجه شده است (Manniche et al., 2021; Kocak & Cavusoglu, 2024).

در نتیجه توجه و پاسخ به این انتقادات و نگرانی‌ها، گردشگری سبز به‌عنوان رویکردی جایگزین در گردشگری (Manosuthi et al., 2024) و به‌عنوان یک رویکرد پایدار به کسب‌وکار و محیط زیست، توجه بسیاری از پژوهش‌گران را در سال‌های اخیر به خود جلب کرده (Makki et al., 2020) و اقدامات گردشگری مسؤلانه و سازگار با محیط زیست به یکی از موضوعات اصلی مد نظر سیاست‌گذاران و مدیران توسعه گردشگری تبدیل شده است (Anh et al., 2024; Chiwaridzo, 2024).

¹ Resource User

مطالعات انجام شده در زمینه رفتارهای محیط زیستی، عوامل مؤثر بر این رفتارها را به چهار دسته تقسیم می‌کنند. این چهار دسته شامل عوامل انگیزشی (نظیر احساس مسؤلیت اخلاقی، حساسیت نسبت به محیط، توانایی کنترل و نگرش محیطی)؛ عوامل جمعیت‌شناختی (نظیر سن، جنس، درآمد و سطح تحصیلات)؛ عوامل بیرونی (نظیر گروه‌های فشار) و عوامل شناختی (نظیر دانش و مهارت‌ها) می‌باشند (متقی و همتی گویمی، ۱۳۹۱).

۲٫۲ رفتارهای محیط زیستی گردشگران

رفتارهای محیط زیستی گردشگران که به‌عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل تحقق گردشگری سبز و گردشگری پایدار شناخته می‌شوند (Raza et al., 2024)؛ به آن دسته از رفتارهای گردشگران اطلاق شده است که در نتیجه افزایش آگاهی محیط زیستی آنان شکل می‌گیرند (Yusliza et al., 2020). به عبارت دیگر، گردشگرانی که چالش‌های محیط زیستی و در نتیجه، ضرورت رفتارهای سبز را درک کرده‌اند، رفتارهایی از خود نشان می‌دهند که از سازگاری بیشتری با محیط زیست برخوردار است (Daryanto & Song, 2021). رفتارهای محیط زیستی گردشگران که به‌عنوان رفتارهای دوستدار طبیعت^۲ نیز شناخته می‌شوند، همچنین به‌عنوان مجموعه رفتارهایی از سوی گردشگران توصیف شده است که پایداری، ویژگی مشخصه آن است. رفتارهایی مانند عدم تخریب محیط زیست، توجه به بازیافت پسماند، استفاده از محصولات سبز و مانند آن (De Roeck & Farooq, 2018). رفتارهای محیط زیستی گردشگران نقش بااهمیتی در حفظ محیط زیست دارد و به موازات توسعه گردشگری، اهمیت این رفتارها در حفظ محیط زیست افزایش می‌یابد (Raza et al., 2024). رفتارهای محیط زیستی گردشگران همچنین به‌عنوان رفتارهایی از سوی گردشگران توصیف شده است که با هدف

دولت‌های محلی (Wu et al., 2024)، اقدامات مقصدها (Gomes & Lopes, 2023) و مانند آن را مطالعه و بررسی کرده‌اند. بنابراین، فقدان الگویی جامع و منسجم در ارتباط با توسعه رفتارهای محیط زیستی گردشگران، یکی از ضعف‌های آشکار ادبیات این حوزه است که لازم است از طریق انجام مطالعات علمی و نظام‌مند مورد توجه قرار گیرد. از این رو، پژوهش حاضر با هدف ارائه الگویی برای بهبود رفتارهای محیط زیستی گردشگران اجرا شده است.

۲ ادبیات پژوهش

۲٫۱ تعریف رفتارهای محیط زیستی

رفتار محیط زیستی یا رفتار محیط‌گرایانه، رفتاری است که آگاهانه به دنبال کاهش اثر منفی کنش بر روی جهان طبیعی و یا ساخته‌شده به دست انسان باشد. رفتارهای محیط زیستی مجموعه‌ای از کنش‌های افراد جامعه نسبت به محیط زیست است که طیف وسیعی از احساسات، تمایلات و آمادگی‌های خاص برای رفتار، نسبت به محیط زیست را شامل می‌شود (Sultan et al. 2020). رفتارهای محیط زیستی همچنین به‌عنوان رفتارهایی تعریف شده است که براساس دانش و آگاهی افراد نسبت به محیط زیست و اهمیت حفظ آن شکل می‌گیرند و رفتارهایی مسؤولانه به‌شمار می‌روند (Perkins & Brown, 2012).

هان^۱ (۲۰۲۱)، رفتارهای محیط زیستی را در قالب سه بعد شامل سبک زندگی حفاظتی (صرفه‌جویی در مصرف انرژی، صرفه‌جویی در مصرف آب و استفاده از منابع انرژی تجدیدپذیر)، محیط زیست‌گرایی اجتماعی (تعامل و عضویت در گروه‌ها و تشکلهای فعال در حوزه حفظ محیط زیست، کمک مالی به محیط زیست) و شهروند محیط زیستی (برای حل مسائل محیط زیستی و همکاری با سازمان‌های ذی‌ربط) توصیف می‌کند.

² environmentally friendly behaviors

¹ Han

تأثیر مثبت فناوری‌های دیجیتال بر بهبود رفتار محیط زیستی گردشگران تأکید می‌کنند. گائو و همکاران^۶ (۲۰۲۱) نیز رفتار محیط زیستی گردشگران را تحت تأثیر عوامل عقلانی، عاطفی و اخلاقی بررسی کرده‌اند.

در مطالعات داخلی نیز، مطالعه انجام‌شده توسط نوری و همکاران (۱۴۰۲) با هدف تحلیل رابطه دانش و رفتار محیط زیستی گردشگران، حاکی از این است که وجود یک سیستم تجزیه‌وتحلیل شناختی به نام دانش محیط زیستی گردشگران در ترکیب با یک سیستم عاطفی به شکل‌گیری نگرش محیط زیستی در گردشگران منجر خواهد شد که می‌تواند مبنایی برای بهبود رفتارهای محیط زیستی آنان باشد. یافته‌های مطالعه ولی‌نژاد خندان و همکاران (۱۴۰۲) نیز گویای این است که درک کیفیت گردشگری و دلبستگی گردشگران به مکان بر رفتار مسؤولانه محیط زیستی آنان تأثیر مثبت و معنادار دارد. پژوهش غفاری کتی سری (۱۳۹۸) نیز حاکی از این است که آگاهی محیط زیستی با میانجی‌گری دانش محیط زیستی، نگرش محیط زیستی، انگیزه محیط زیستی بر رفتار حامی محیط زیست اثر دارد. مطالعه شرفی و همکاران (۱۴۰۱) نیز نشان می‌دهد که آموزش، اثر مستقیم و مثبتی بر رفتار محیط زیستی دارد. علوی (۱۳۹۸) نیز در مطالعه خود بر سه دسته از عوامل جمعیت‌شناختی، عوامل بیرونی (عوامل فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی) و عوامل درونی (تقویت، دانش محیط زیستی، آگاهی، ارزش‌ها و نگرش‌ها، احساسات، اولویت‌ها) در راستای تبیین رفتار محیط زیستی تأکید کرده است. جعفری و همکاران (۱۳۹۶) نیز نشان دادند که ارزش درک‌شده و رضایت گردشگر تأثیر معناداری بر رفتار مسؤولانه محیط زیستی دارد. عباس‌زاده و همکاران (۱۳۹۵) نیز تأکید می‌کنند که تجربه محیط زیستی

افزایش توسعه پایدار محیط زیست، انجام می‌شوند (Chen et al., 2024).

۲٫۳ پیشینه تجربی پژوهش

رفتارهای محیط زیستی گردشگران، موضوعی است که با رویکردهای مختلف مورد بررسی قرار گرفته است. یافته‌های پژوهش انجام‌شده توسط هیوئو و همکاران^۱ (۲۰۲۵) در کشور چین نشان می‌دهد احساس کنترل بر رفتارها و نگرش مثبت گردشگران نسبت به محیط زیست، ازجمله مهم‌ترین عواملی هستند که می‌توانند رفتارهای محیطی زیستی آنان را تحت تأثیر قرار دهند. مطالعه انجام‌شده توسط السامن و همکاران^۲ (۲۰۲۵) نیز گویای این است که ارزش‌های محیط زیستی گردشگران و حساسیت آنان نسبت به محیط زیست می‌تواند بهترین پیش‌بینی کننده رفتارهای محیط زیستی آنان باشد. مطالعه ویو و همکاران^۳ (۲۰۲۴) نیز گویای این است که دولت در ایجاد رفتارهای محیط زیستی گردشگران نقش بسیار بااهمیتی دارد و قوانین و مقررات دولتی ازجمله مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار در این ارتباط هستند. داوری و همکاران^۴ (۲۰۲۴) نیز در مطالعه خود بر نقش فرهنگ در شکل‌گیری رفتارهای محیط زیستی گردشگران تأکید کرده و به این نتیجه دست یافته‌اند که جمع‌گرایی (به‌عنوان یکی از ابعاد فرهنگی)، تأثیر مثبت بر رفتارهای محیط زیستی گردشگران دارد، درحالی‌که فاصله قدرت زیاد و ابهام‌پذیری بالا می‌توانند این گونه رفتارها را در بین گردشگران کاهش دهند. مطالعه انجام‌شده توسط هان (۲۰۲۱) نشان می‌دهد که رفتارهای محیط زیستی گردشگران یکی از مهم‌ترین عوامل پایداری محیط زیست است و اتخاذ روش‌های محیط زیستی از سوی کسب‌وکارها می‌تواند رفتارهای محیط زیستی گردشگران را شکل دهد. یان و جایابا^۵ (۲۰۲۱) نیز رفتار محیط زیستی گردشگران را تحت تأثیر آموزه‌های شبکه اجتماعی می‌دانند و بر

⁴ Davari et al

⁵ Yan & Jia

⁶ Gao et al

¹ Huo et al

² Elsamén et al

³ Wu et al

است). برای شناسایی و انتخاب مشارکت‌کنندگان نیز برخورداری از تحصیلات مرتبط با گردشگری و رشته‌های مرتبط، سابقه فعالیت در حوزه طبیعت‌گردی، آشنایی نظری و تجربی با موضوع پژوهش و علاقه‌مندی به مشارکت در مطالعه، مورد توجه قرار گرفت. داده‌های لازم از طریق مصاحبه جمع‌آوری شد و برای تعیین حد کفایت مصاحبه‌ها و تعیین تعداد مشارکت‌کنندگان نیز قاعده اشباع نظری مورد توجه قرار گرفت. سؤالات مصاحبه‌ها نیز براساس ابعاد داده‌بنیاد تنظیم گردید و در طول مصاحبه‌ها نیز برای عمق بخشیدن به گفت‌وگو و گردآوری داده‌های غنی‌تر، از سؤالات تکمیلی استفاده شد. هرکدام از مصاحبه‌ها نیز به صورت میانگین ۵۰ دقیقه به طول انجامید. مشخصات جمعیت‌شناختی مصاحبه‌شوندگان در جدول ۱ ارائه شده است.

با تأثیر بر نگرش محیط زیستی بر رفتار محیط زیستی تأثیر دارد.

۳ روش‌شناسی پژوهش

مطالعه حاضر، از نظر هدف مطالعه‌ای کاربردی، به لحاظ ماهیت داده‌ها کیفی و با توجه به طرح، تحقیقی اکتشافی است که با روش نظریه‌پردازی داده‌بنیاد (Strauss & Corbin, 2011) انجام شده است. جامعه آماری از خبرگان طبیعت‌گردی استان کرمانشاه (شامل اساتید دانشگاهی و کارشناسان، مدیران و کارآفرینان طبیعت‌گردی) تشکیل شده است که در این میان، ۱۷ نفر به صورت هدفمند و با روش گلوله‌برفی انتخاب شده‌اند (مشخصات مشارکت‌کنندگان در پژوهش در جدول ۱ ارائه شده

جدول ۱. مشخصات اعضای نمونه

تحصیلات دانشگاهی	طبقه	کارشناسی	ارشد	دکتری	محل کار	طبقه	دولتی	خصوصی	دانشگاه
فراوانی	فراوانی	۸	۵	۴	محل کار	فراوانی	۴	۱۰	۳
درصد فراوانی	درصد فراوانی	۴۷/۰۵	۲۹/۴۱	۲۳/۵۲	درصد فراوانی	درصد فراوانی	۲۳/۵۲	۵۸/۸۲	۱۷/۶۴
سابقه فعالیت در طبیعت‌گردی	طبقه	کمتر از ۵ سال	۶ تا ۱۰ سال	بالاتر از ۱۰ سال	جنسیت	طبقه	زن	مرد	
فراوانی	فراوانی	۵	۸	۴	فراوانی	فراوانی	۴	۱۳	
درصد فراوانی	درصد فراوانی	۲۹/۴۱	۴۷/۰۵	۲۳/۵۲	درصد فراوانی	درصد فراوانی	۲۳/۵۲	۷۶/۴۷	

نسبت به نتایج نهایی بررسی شد و آنان تأیید کرده‌اند که پژوهش به‌درستی دیدگاه آنان را منعکس می‌کند و درنهایت، برای ارزیابی دورنی تحلیل‌ها نیز، روش توافق درون موضوعی استفاده شده است. با توجه به اینکه درصد توافق درون موضوعی در این مطالعه بالاتر از ۸۰ به دست آمده است، نتایج بیان‌گر قابلیت اعتبار یافته‌ها می‌باشد.

برای سنجش اعتبار تحلیل‌ها در مطالعات کیفی، روش‌های مختلفی مانند دستیابی به اشباع نظری در فرآیند گردآوری داده‌ها، بررسی نظرات مشارکت‌کنندگان نسبت به نتایج نهایی، ارزیابی دورنی تحلیل‌ها و استفاده از منابع اطلاعاتی مختلف ارائه شده است (باقری و همکاران، ۱۴۰۳). در این مطالعه نسبت به مصاحبه با افراد مختلف اقدام (جدول ۱) و گردآوری داده‌ها با توجه به اشباع نظری انجام شده است. پس از پایان تحلیل‌ها نیز نتایج نهایی در اختیار مشارکت‌کنندگان قرار گرفته و نظر آنان

۴ یافته‌ها و بحث

کدگذاری عبارت‌های مستخرج از هر مصاحبه اقدام و در پایان این مرحله ۱۱۹ کد اولیه توسط پژوهش-گران شناسایی شد. نمونه‌ای از فرآیند کدگذاری باز در جدول ۲ قابل مشاهده است.

پس از پایان هر مصاحبه، در فرآیند کدگذاری باز، مباحث به دقت بررسی و نسبت به تحلیل و

جدول ۲. نمونه‌ای از کدگذاری باز انجام‌شده در فرآیند پژوهش

ردیف	عبارت استخراج‌شده	کد اولیه
۱	چرا گردشگرها این طور رفتار می‌کنن؟ چون متوجه شدن که رفتار درست چه پیامدی داره و چطور میتونه تمام زندگی بشر رو تحت تأثیر قرار بده	افزایش آگاهی گردشگران نسبت به پیامد رفتارهای زیست‌محیطی
۲	به علاوه، ما در دنیای مسؤولیت‌پذیری زندگی می‌کنیم. الان گردشگرها فقط به تفریح خودشون فکر نمی‌کنن، اون‌ها خودشون رو در قبال محیط زیست و نگهداریش برای آیندگان مسؤول می‌دونن	احساس مسؤولیت گردشگران نسبت به محیط زیست و نسل‌های آینده
.....	.....	.....
۱۱۸	بارها دیدم که گردشگرها به فردی که رفتار مخرب داره تذکر می‌دن. حتی به سازمان‌ها و نهادها تذکر می‌دن و این یه شکل از رفتار محیط زیستی هست.	تذکر به افراد و نهادهای مخرب محیط زیست
۱۱۹	ما به‌عنوان ساکنین بومی نقش مهمی داریم. وقتی گردشگر مشاهده می‌کنه که ما خودمون به محیط زیست اهمیت می‌دیم، اون هم حواسش رو بیشتر جمع می‌کنه.	عملکرد ساکنین و میزبانان در حفظ محیط زیست

زمینه‌ای، عوامل مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها به شرح زیر دسته‌بندی گردیدند. شرایط علی، عوامل و دلایلی را شامل می‌شود که به‌صورت مستقیم رفتارهای محیط زیستی گردشگران را تحت تأثیر قرار می‌دهند. عوامل علی در این مطالعه تحت عنوان افزایش آگاهی و مسؤولیت‌پذیری گردشگران دسته‌بندی شده‌اند (جدول ۳).

پس از آن، تمامی کدهای اولیه بررسی شدند و ضمن حذف کدهای تکراری و ادغام کدهای مشابه، ۶۰ کد نهایی شناسایی شد. در ادامه، از طریق دسته‌بندی کدهای نهایی دارای اشتراک معنایی و مفهومی، مقوله‌های فرعی شناسایی شدند و سپس در مرحله کدگذاری محوری، مقوله‌های فرعی شناسایی شده (به همراه کدهای مربوط به هر مقوله) در قالب مقوله‌های (ابعاد) اصلی ۶ گانه نظریه‌پردازی داده-بنیاد یعنی عوامل علی، پدیده محوری، عوامل

جدول ۳. شرایط علی رفتارهای محیط زیستی گردشگران

مفهوم	مقوله فرعی	مقوله اصلی
افزایش آگاهی گردشگران نسبت به پیامد رفتارهای زیست محیطی	افزایش آگاهی و مسؤولیت‌پذیری گردشگران	چرایی رفتارهای محیط زیستی گردشگران
افزایش آگاهی گردشگران نسبت به چిستی و چگونگی رفتار زیست محیطی		
افزایش آگاهی گردشگران نسبت به اهمیت و ضرورت حفظ محیط زیست و میراث طبیعی		
افزایش آگاهی گردشگران نسبت به وجود محصولات و خدمات سبز		
احساس مسؤولیت گردشگران نسبت به محیط زیست و نسل‌های آینده		
بهبود درک گردشگران از منافع متقابل رفتارهای محیط زیستی		

تواند باعث افزایش اهمیت و توجه آن‌ها به محیط زیست شود (Yan and Jia, 2021).

پدیده محوری همواره در داده‌ها ظاهر می‌شود و تمام مقوله‌های اصلی دیگر به آن مربوط می‌شوند. در این پژوهش، پدیده محوری (جدول ۴)، همان رفتارهای محیط زیستی گردشگران است.

مطالعات پیشین نیز نشان داده است که آگاهی و مسؤولیت‌پذیری گردشگران، نقش مهمی در ارتقاء رفتارهای محیط زیستی آنان دارد (هنده خاله و همکاران، ۱۴۰۰). تحقیقات همچنین نشان داده است، آگاهی گردشگران نسبت به پیامدهای رفتارهای زیست محیطی و چگونگی انجام آن‌ها، می-

جدول ۴. پدیده محوری رفتارهای محیط زیستی گردشگران

مفهوم	مقوله فرعی	مقوله اصلی
حمایت و مراقبت گردشگران از محیط زیست	رفتار محیط زیستی گردشگران	پدیده محوری
تذکر به افراد و نهادهای مخرب محیط زیست		
استفاده از خدمات و محصولات گردشگری سبز		
اقامت در بوم‌گردی‌های سازگار با محیط زیست		
آموزش رفتارهای محیط زیستی به سایر گردشگران		

(۲۰۲۱)، ژانگ و همکاران (۲۰۲۱) و سولتان و همکاران (۲۰۲۰) هم‌سو بود.

شرایط زمینه‌ای رفتارهای محیط زیستی گردشگران در جدول ۵ ارائه شده است.

این نتایج به‌طور ضمنی یا مستقیم با بخشی از یافته‌های پژوهش‌های پیشین از جمله لی وو همکاران (۲۰۲۳)، لین و همکاران (۲۰۲۲)، بیل و همکاران (۲۰۲۱)، گائو و همکاران (۲۰۲۱)، یان و جیا

جدول ۵. شرایط زمینه‌ای رفتارهای محیط زیستی گردشگران

مفهوم	مقوله فرعی	مقوله اصلی
ارزش‌های فرهنگی حاکم بر جامعه گردشگران نسبت به حفظ محیط زیست جامعه میزبان	ارزش‌های فرهنگی مرتبط با محیط زیست	عوامل زمینه‌ساز برای شکل‌گیری رفتارهای محیط زیستی گردشگران
برخورد ساکنین نسبت به گردشگران بوم-گردی		
ارزش‌های فرهنگی حاکم بر جامعه میزبان نسبت به حفظ محیط زیست	ویژگی‌های رفتاری-نگرشی میزبانان و ساکنین	
عملکرد ساکنین و میزبانان در حفظ محیط زیست		
نگرش ساکنین نسبت به گردشگران		
واکنش ساکنین به گردشگران نسبت به عملکرد آن‌ها در حفظ محیط زیست		
باورها و ارزش‌های فردی گردشگران در رابطه با اهمیت و ضرورت محیط زیست		

گردشگران نیز در سایر مطالعات مورد تأیید قرار گرفته است (آخوندنژاد و داز، ۱۳۹۶). نگرش ساکنین نسبت به گردشگران نیز می‌تواند مهم باشد. تحقیقات همچنین نشان داده است، نگرش مثبت ساکنین نسبت به گردشگران می‌تواند در ایجاد رابطه خوب گردشگران با محیط زیست دخیل باشد (فاضلی و جعفرصالحی، ۱۳۹۲).

شرایط مداخله‌گر نیز، عناصر و عواملی هستند که مداخله سایر عوامل را تسهیل یا محدود می‌کنند. شرایط مداخله‌گر رفتارهای محیط زیستی گردشگران در جدول ۶ ارائه شده است.

بر نقش عوامل فرهنگی در شکل‌گیری رفتارهای محیط زیستی گردشگران، در سایر پژوهش‌ها نیز تأکید شده و مطالعات پیشین نشان می‌دهد ارزش‌های فرهنگی گردشگران می‌تواند تأثیر قابل توجهی بر رفتارهای آنان داشته باشد (خاک نژاد، ۱۴۰۲). پژوهش‌های پیشین همچنین حاکی از این است که رفتار مثبت میزبانان در دیدارهای اولیه با گردشگران و ارزش‌های فرهنگی حاکم بر جامعه میزبان نسبت به حفظ محیط زیست نیز می‌تواند تأثیر زیادی بر رفتار گردشگران داشته باشد (علوی، ۱۳۹۸). نقش و اهمیت عملکرد ساکنان بومی در ارتباط با حفظ محیط زیست و تأثیر آن بر رفتارهای محیط زیستی

جدول ۶. شرایط مداخله گر رفتارهای محیط زیستی گردشگران

مفهوم	مقوله فرعی	مقوله اصلی
بازخوردهای مثبت در قبال رفتار محیط زیستی گردشگران رفتارهایی تشویقی (تخفیف‌های ارائه شده و..)	منفعت درک شده (اقدامات تشویقی)	شرایط مداخله گر
وجود سطل‌های تفکیک پسماند در سایت‌های طبیعت‌گردی	شواهد فیزیکی	
تابلوه‌ها و پوستره‌های راهنما و جهت‌دهنده رفتار محیط زیستی		
وجود دفترچه‌های راهنمای محیط زیستی به گردشگران در سایت‌های طبیعت‌گردی		
رفتارهای محیط زیستی کارکنان	شواهد رفتاری	
رفتارهای محیط زیستی ساکنین بومی		
رفتارهای محیط زیستی سایر گردشگران		
اهمیت دولت به حفظ محیط زیست در سال‌های اخیر		
ارائه محصولات و خدمات سازگار با محیط زیست		

مشاهده رفتارهای محیط زیستی کارکنان بوم‌گردی‌ها و ساکنین بومی و الگو برای گردشگران از آنان نیز از جمله مواردی است که توسط سایر پژوهشگران نیز تأیید شده است (سلطان و همکاران، ۲۰۲۰). در سایر مطالعات همچنین بر نقش مشاهده رفتارهای محیط زیستی سایر گردشگران بر بروز رفتارهای محیط زیستی نیز تأکید شده است (جعفری همکاران، ۱۳۹۶). اهمیت افزایش توجه دولت به حفظ محیط زیست در سال‌های اخیر (علوی، ۱۳۹۸) و عرضه محصولات و خدمات سازگار با محیط زیست (اسکندری ثانی و اسمعیل نژاد، ۱۴۰۰) در شکل‌گیری رفتارهای محیط زیستی نیز از عواملی است که در سایر مطالعات شناسایی شده‌اند.

در یک بستر و با شرایط مداخله گر مشخص، مجموعه مشخصی از راهبردها یا اقدامات امکان‌پذیر ارائه می‌شود که شامل راهبردهایی برای کنترل و اداره پدیده محوری است. راهبردهای رفتارهای محیط زیستی گردشگران در جدول ۷ ارائه شده است.

برخی از این مقوله‌ها نیز در مطالعات پیشین تأیید شدند و یافته‌ها از این لحاظ با مطالعات گذشته هم‌راستا است. برای مثال، تحقیقات نشان داده است بازخوردهای مثبت در قبال رفتار محیط زیستی گردشگران می‌تواند به‌عنوان انگیزه‌ای برای افراد دیگر برای رفتارهای مشابه عمل کند (محمودی و علوانی، ۱۴۰۲). نقش رفتارهای تشویقی مانند ارائه تخفیف‌ها و فرصت‌های ویژه برای افرادی که رفتار محیط زیستی نشان می‌دهند نیز توسط سایر پژوهشگران مورد تأیید قرار گرفته است (Gao et al., 2021). پیامدهای منفی بحران‌های محیط زیستی نیز از عواملی است که از آن در تحقیقات پیشین به‌عنوان عوامل مؤثر بر رفتارهای محیط زیستی گردشگران نام برده شده است (Yan and Jia 2021). تحقیقات همچنین نشان داده است، وجود شواهد و امکانات فیزیکی مانند سطل‌های تفکیک پسماند، تابلوها و پوستره‌های راهنما و جهت‌دهنده رفتار محیط زیستی (Hun, 2021) و ارائه دفترچه‌های راهنمای رفتارهای محیط زیستی به گردشگران (Zhang et al., 2021) نیز می‌توانند در این ارتباط، اثربخش باشند.

جدول ۷. راهبردها بهبود رفتارهای محیط زیستی گردشگران

مفهوم	مقوله فرعی	مقوله اصلی	
ارائه آموزش همگانی نسبت به اهمیت و ضرورت محیط زیست	آموزش	راهبردها	
تهیه محتوای آموزشی دیجیتال و پخش از طریق رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی			
ارائه آموزش‌های لازم نسبت به چگونگی رفتارهای محیط زیستی به گردشگران			
آموزش قبل و حین انجام فعالیت‌های گردشگری به گردشگران			
آموزش در مدارس، دانشگاه‌ها و سازمان‌های دولتی و خصوصی			
تورهای آموزشی رفتارهای محیط زیستی			
آموزش رفتار محیط زیستی در دوران کودکی			
برگزاری دوره‌های آموزشی رفتارهای محیط زیستی برای راهنمایان محلی			
برگزاری دوره‌های آموزش رفتارهای محیط زیستی برای کارکنان بوم‌گردی‌ها			
آموزش ساکنان بومی			
تصویب و اجرای قوانین عملکردی محیط زیستی در سایت‌های طبیعت-گردی	راهبردهای قانونی	راهبردها	
مشخص کردن جرایم محیط زیستی و عواقب و احکام تخطی از آن			
ارائه مجوز و آموزش به سازمان‌های مردم‌نهاد در خصوص برخورد با متخلفین محیط زیستی			
ایجاد رابطه بین رفتار محیط زیستی گردشگران و منفعت حاصل از آن از سوی سایت‌های طبیعت‌گردی	راهبردهای تشویقی		
ارائه بازخوردهای مثبت در قبال رفتار محیط زیستی از طرف دولت به گردشگران			
مشوق‌های دولت به کسب‌وکار جهت تقویت اصول محیط زیستی			
برگزاری جشنواره‌ها و رویدادهای حامی محیط زیست در راستای ایجاد رفتار محیط زیستی			
توسعه خدمات و محصولات سازگار با محیط زیست	راهبردهای زیرساختی		راهبردها
توسعه اقامت‌گاه‌های سازگار با محیط زیست			
حمایت مالی دولت در توسعه زیرساخت‌ها			
تبلیغات و معرفی محصولات و خدمات گردشگری حامی محیط زیست			
بازنگری ظرفیت تحمل بوم‌گردی جهت کاهش رفتارهای مخرب محیط زیستی			

حامی محیط زیست، مشوق‌های دولت به کسب-کار جهت تقویت اصول محیط زیستی و طرح‌های پاداش در برنامه‌های سفر باشد (نصیری هنده خاله و همکاران (۱۴۰۰). بوم‌گردی‌ها می‌توانند با توسعه اقامت‌گاه‌های سازگار با محیط زیست، توسعه خدمات و محصولات سازگار با محیط زیست و حمایت مالی به بهبود رفتارهای محیط زیستی کمک کنند. این راهبردهای زیرساختی می‌تواند بهبود اقتصادی و اجتماعی در ناحیه بوم‌گردی را به همراه داشته باشد و افراد را به بهبود رفتارهای محیط زیستی تشویق کند (علوی، ۱۳۹۸).

برخی از مقوله‌ها بیان‌گر نتایج و پیامدهایی هستند که در اثر اتخاذ راهبرد حاصل می‌شوند. پیامدهای رفتارهای محیط زیستی گردشگران در جدول ۸ ارائه شده است.

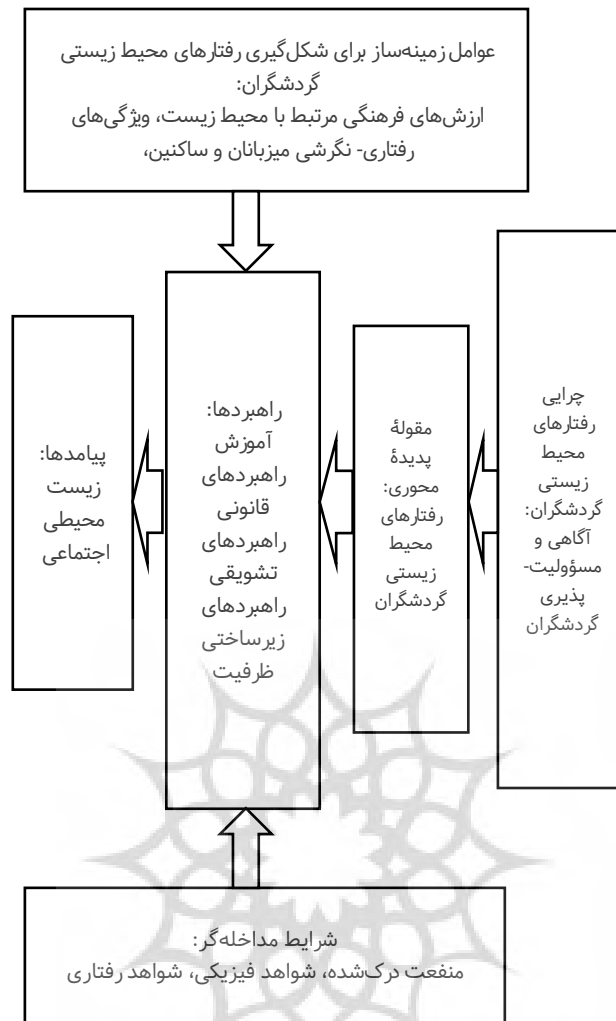
جدول ۸. پیامدهای توسعه رفتارهای محیط زیستی گردشگران

مفهوم	مقوله فرعی	مقوله اصلی
بکرماندن محیط زیست	محیط زیستی	پیامدها
کاهش پسماند		
کاهش آلودگی محیط زیست	اجتماعی	
کاهش هزینه‌های عمومی احیای محیط زیست		
حفظ اصالت فرهنگی جامعه میزبان		
افزایش سطح سلامت عمومی جامعه		

پردازی داده‌بنیاد، تولید نظریه است، نه توصیف صرف پدیده، پس از پایان کدگذاری محوری، برای تبدیل تحلیل‌ها به نظریه، طبقه‌ها باید به‌طور منظم به یکدیگر مربوط شوند. بر اساس این، در شکل ۱ مدل پارادایمی به‌دست‌آمده از نظریه داده‌بنیاد نمایش داده شده است.

آموزش به‌عنوان یک شرط راهبردی برای بهبود رفتارهای محیط زیستی گردشگران در بوم‌گردی اساسی است. آموزش به گردشگران می‌تواند شامل آشنایی با محیط زیست محل اقامت، روش‌های مصرف بهینه منابع آب، انرژی و مواد در محیط زیست، جایگاه رفتارهای محیط زیستی و نقش مهم آن در حفظ محیط زیست و خطرات محیط زیستی باشد (آخوندنژاد و داز، ۱۳۹۶). اعمال قوانین محیط زیستی می‌تواند به‌عنوان شرط راهبردی برای بهبود رفتارهای محیط زیستی گردشگران در بوم‌گردی مؤثر باشد. قوانین مبتنی بر محیط زیست می‌تواند شامل جرایم محیط زیستی، تنظیم و اجرای دستورالعمل‌های محیط زیستی و تعیین تعرفه‌ها و برنامه‌های توسعه بازار باشد. تشویق برای بهبود رفتارهای محیط زیستی گردشگران در بوم‌گردی می‌تواند در قالب تخفیفات، جشنواره‌ها، رویدادهای

این نتایج به‌طور ضمنی یا مستقیم با بخشی از یافته‌های پژوهش‌های پیشین از جمله لی وو همکاران (۲۰۲۳)، لین و همکاران (۲۰۲۲)، بیل و همکاران (۲۰۲۱)، گائو و همکاران (۲۰۲۱)، یان و جیا (۲۰۲۱)، ژانگ و همکاران (۲۰۲۱) و سولتان و همکاران (۲۰۲۰) هم‌سو بود. با توجه به اینکه هدف نظریه-

شکل ۱. مدل پارادایمی رفتارهای محیط زیستی گردشگران

دهد که رفتارهای محیط زیستی گردشگران در عمل چگونه انجام می‌شوند.

شرایط علی به‌دست‌آمده شامل مقوله آگاهی و مسؤولیت‌پذیری گردشگران (شامل مفاهیمی همچون آگاهی گردشگران نسبت به پیامد رفتارهای محیط زیستی؛ افزایش آگاهی گردشگران نسبت به چپستی و چگونگی رفتار محیط زیستی؛ آگاهی گردشگران نسبت به اهمیت و ضرورت حفظ محیط زیست و میراث طبیعی؛ آگاهی گردشگران نسبت به وجود محصولات و خدمات سبز؛ احساس مسؤولیت گردشگران نسبت به محیط زیست و نسل‌های آینده؛ بهبود درک گردشگران از منافع متقابل رفتارهای زیست‌محیطی) بود. عواملی علی، شرایط و

۵ نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف شناسایی الگویی برای بهبود رفتارهای محیط زیستی گردشگران انجام شد. در این پژوهش پس از تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نظریه داده‌بنیاد مقوله‌های به‌دست‌آمده در شش دسته شرایط علی، شرایط زمینه‌ای، مقوله محوری، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها تقسیم شدند که مقوله محوری همان رفتارهای محیط زیستی گردشگران بود. پدیده محوری، مجموعه عناصری را شامل می‌شود که چگونگی ظهور رفتارهای محیط زیستی گردشگران را توصیف می‌کنند. به عبارت دیگر، پدیده محوری در پژوهش حاضر توضیح می‌-

گردشگان داشته باشند و این رفتارها را تسهیل کرده و یا از شکل‌گیری این رفتارها ممانعت کنند.

راهبردهای به‌دست‌آمده شامل مقولات آموزش (ارائه آموزش همگانی نسبت به اهمیت و ضرورت محیط زیست؛ تهیه محتوای آموزشی دیجیتال و پخش از طرف رسانه‌های اجتماعی؛ ارائه آموزش‌های لازم نسبت به چپستی و چگونگی رفتارهای محیط زیستی به گردشگران؛ آموزش قبل و حین فعالیت‌های گردشگری؛ آموزش در مدارس، دانشگاه‌ها و سازمان‌های دولتی و خصوصی؛ تورهای آموزشی رفتارهای محیط زیستی؛ آموزش رفتارهای محیط زیستی در دوران کودکی؛ برگزاری دوره‌های آموزشی رفتارهای زیست‌محیطی برای راهنمایان محلی؛ برگزاری دوره‌های آموزش محیط زیستی به کارکنان بوم‌گردی‌ها؛ آموزش ساکنان بومی)، راهبردهای قانونی (تصویب و اجرای قوانین عملکردی مرتبط با محیط زیستی در سایت‌های طبیعت‌گردی؛ مشخص کردن جرایم محیط زیستی و عواقب و احکام تخطی از آن؛ ارائه مجوز و آموزش به سازمان‌های مردم‌نهاد در خصوص برخورد با متخلفین محیط زیستی)، راهبردهای تشویقی (ایجاد رابطه بین رفتار محیط زیستی گردشگران و منفعت حاصل از آن از سوی سایت‌های طبیعت‌گردی؛ ارائه بازخوردهای مثبت در قبال رفتار محیط زیستی از طرف دولت به گردشگران؛ مشوق‌های دولت به کسب‌وکار جهت تقویت اصول محیط زیستی؛ جشنواره‌ها و رویدادهای حامی محیط زیست در راستای ایجاد رفتار محیط زیستی)، راهبردهای زیرساختی (توسعه خدمات و محصولات سازگار با محیط زیست؛ توسعه اقامت‌گاه‌های سازگار با محیط زیست؛ حمایت مالی دولت در توسعه زیرساخت‌ها؛ تبلیغات و معرفی محصولات و خدمات گردشگری حامی محیط زیست؛ بازنگری ظرفیت تحمل بوم‌گردی جهت کاهش رفتارهای مخرب محیط زیستی) بود. پیامدهای به‌دست‌آمده شامل مقولات محیط زیستی (شامل بکرماندن محیط زیست؛ کاهش پسماند؛ کاهش آلودگی محیط زیست؛ کاهش

عناصری را شامل می‌گردد که چرایی رفتارهای محیط زیستی گردشگران را توضیح می‌دهند. به عبارت دیگر، این عناصر توضیح می‌دهند که چرا گردشگران رفتارهای محیط زیستی دارند و چه عواملی آنان را به این رفتارها تحریک و ترغیب می‌کنند.

شرایط زمینه‌ای به‌دست‌آمده شامل مقوله‌های ارزش‌های فرهنگی مرتبط با محیط زیست (شامل ارزش‌های فرهنگی حاکم بر جامعه گردشگران نسبت به محیط زیست؛ برخورد ساکنین نسبت به گردشگران بوم‌گردی؛ ارزش‌های فرهنگی حاکم بر جامعه میزبان نسبت به حفظ محیط زیست) و ویژگی‌های رفتاری-نگرشی میزبانان و ساکنین (عملکرد ساکنین و میزبانان در حفظ محیط زیست؛ نگرش ساکنین نسبت به گردشگران؛ واکنش ساکنین به گردشگران نسبت به عملکرد آن‌ها در حفظ محیط زیست؛ باورها و ارزش‌های فردی گردشگران در رابطه با اهمیت و ضرورت محیط زیست) بود. منظور از شرایط زمینه‌ای، عناصر و عواملی هستند که بستر و زمینه مناسب را برای شکل‌گیری رفتارهای محیط زیستی از سوی گردشگران فراهم و به‌عنوان بستری برای این رفتارها نقش‌آفرینی می‌کنند.

شرایط مداخله‌گر به‌دست‌آمده شامل مقوله‌های منفعت درک‌شده (بازخوردهای مثبت در قبال رفتار محیط زیستی گردشگران و رفتارهای تشویقی)، شواهد فیزیکی (شامل وجود سطوح تفکیک پسماند در سایت‌های طبیعت‌گردی؛ تابلوها و پوستره‌های راهنما و جهت‌دهنده رفتار محیط زیستی؛ وجود دفترچه‌های راهنمای رفتارهای محیط زیستی در سایت‌های طبیعت‌گردی) و شواهد رفتاری (رفتارهای محیط زیستی کارکنان؛ رفتارهای محیط زیستی ساکنین بومی؛ رفتارهای محیط زیستی سایر گردشگران؛ اهمیت‌دادن دولت به حفظ محیط زیست در سال‌های اخیر؛ ارائه محصولات و خدمات سازگار با محیط زیست) بود. عوامل یا شرایط مداخله‌گر، در واقع عناصری هستند که می‌توانند تأثیر اقتضایی بر پیدایش رفتارهای محیط زیستی

طریق اقدامات تشویقی مانند کارت‌های تخفیف و مانند آن؛

✓ ایجاد امکان دسترسی گردشگران به محصولات و خدمات سبز در سایت‌های گردشگری؛

✓ تهیه و توزیع دفترچه‌های راهنمای رفتارهای محیط زیستی به گردشگران.

مواردی مانند مقطعی بودن، استفاده از روش مصاحبه به منظور گردآوری داده‌ها و عدم استفاده از سایر روش‌های گردآوری داده‌ها به علت محدودیت زمانی نیز می‌توانند به‌عنوان محدودیت‌های مطالعه حاضر مطرح گردند. به‌علاوه، با توجه به این موضوع که حوزه فعالیت نویسندگان مطالعه حاضر، استان کرمانشاه بوده و نویسندگان مقاله به خبرنگار و کارشناسان سایر استان‌ها دسترسی نداشته‌اند، این مطالعه تنها با مشارکت خبرنگار و کارشناسان این استان انجام شده است که این موضوع نیز باید به‌عنوان یکی از محدودیت‌های پژوهش مورد توجه قرار گیرد.

حامی مالی

بنا به اظهار نویسنده مسؤل، این مقاله حامی مالی نداشته است.

سهم نویسندگان در پژوهش

پژوهش حاضر به‌صورت یک فعالیت تیمی انجام شده است و تمام نویسندگان در نگارش تمام بخش‌ها، مسؤولیت و مشارکت یکسانی داشته‌اند.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسندگان، از همه افراد، به دلیل مشاوره و راهنمایی علمی و مشارکتشان در این مقاله تشکر و قدردانی می‌کنند.

هزینه‌های عمومی احیای محیط زیست) و فرهنگی-اجتماعی (حفظ اصالت فرهنگی جامعه میزبان؛ افزایش سطح سلامت عمومی جامعه) بود.

به‌طورکلی، الگوی شناسایی‌شده بیان‌گر این است که رفتارهای مسؤلانه و محیط زیستی گردشگران، تحت تأثیر آگاهی و مسؤولیت‌پذیری آنان شکل می‌گیرد و ارزش‌های فرهنگی مرتبط با محیط زیست و ویژگی‌های رفتاری-نگرشی میزبانان و ساکنین بومی نیز می‌توانند نقش بستر و زمینه را برای پیدایش این رفتارها ایفا کنند. به‌علاوه، الگوی شناسایی‌شده بیان‌گر این است که پیدایش رفتارهای محیط زیستی گردشگران تحت تأثیر عوامل مداخله‌گر قرار دارد و تدوین قانون و مقررات مناسب، تشویق و ترغیب گردشگران به این رفتارها و ایجاد زیرساخت‌های مناسب نیز می‌توانند موجبات افزایش و یا بهبود این رفتارها از سوی گردشگران را ایجاد کنند و در صورتی که ایجاد این رفتارها در گردشگران با موفقیت همراه باشد، دستاوردهای مثبتی در ابعاد محیط زیستی و اجتماعی به دنبال خواهد داشت.

یافته‌های پژوهش می‌توانند به منظور ایجاد، توسعه یا بهبود رفتارهای محیط زیستی در گردشگران طبیعت‌گردی و سایر گونه‌های گردشگری مورد استفاده قرار گیرند. در این ارتباط، برخی پیشنهادات کاربردی مبتنی بر یافته‌ها عبارت‌اند از:

✓ ارائه آموزش‌های لازم به ذی‌نفعان مختلف مانند مسؤلان برگزاری تورهای گردشگری،

گردشگران و ساکنین بومی در ارتباط با چپستی و چگونگی رفتارهای محیط زیستی؛

✓ تصویب و اجرای قوانین و مقررات دقیق در ارتباط با رفتارهای محیط زیستی؛

✓ تشویق گردشگران به استفاده از محصولات و خدمات سبز و سازگار با محیط زیست از

منابع

- Abbaszadeh, M., Alavi, L., & Banifatemi, H. (2016). Structural modeling of the effect of environmental experience and environmental attitudes on environmental behavior. *Social Sciences*, 10, 21-45. (In Persian)
- Ahmadi, M., Rousta, A., & Gharedaghi, Z. (2024). Explaining the Assessment of Internal Marketing and Environmental Citizenship Behavior on the Development of Urban Tourism with the Mediating Role of Urban Branding. *Urban Environmental Planning and Development*, 3 (4), 125-140. (In Persian)
- Akhoundnejad, A., & Daz, B. S. (2017). Environmentally friendly behavior of nature-based tourists: A case study of Alagol International Wetlands. *Tourism Management Studies (Tourism Studies Quarterly)*, 12(40), 155-170. (In Persian)
- Alavi, L. (2019). The social dichotomy of environmental attitude-behavior: A missing link in environmental sociology. *Sport Sociology Journal*, 5(13), 191-225. (In Persian)
- Anh, T. T. T., Anh, T. T. L., & Thanh, N. N. (2024). The impact of green tourism on the Hmong community in Vietnam. *Multidisciplinary Science Journal*, 6(4), 2024034-2024034.
- Azizpuor, F., Momeni, H., Ghasemi, A., & Mohammadi, H. (2024). Green management of tourism with an approach to the economic development of local communities in the villages around the Vashi Gorge. *Journal of Green Development Management Studies*, 3 (1), 1-16. (In Persian)
- bagheri, M., mobasheri, A. A., Shekari, F., & moaven, Z. (2024). Designing a Food Tourism Development Model in Iran Using Grounded Theory. *Journal of Tourism Planning and Development*, 13(48), 41-65. (In Persian)
- Chiwaridzo, O. T. (2024). Unleashing tomorrow's energy for sustainable development: Pioneering green building technologies and green tourism supply chain management in Zimbabwe's tourism sector. *Energy for Sustainable Development*, 78, 101382.
- Daryanto, A., & Song, Z. (2021). A meta-analysis of the relationship between place attachment and pro-environmental behaviour. *Journal of Business Research*, 123, 208-219.
- Davari, D., Nosrati, S., & Kim, S. (2024). Do cultural and individual values influence sustainable tourism and pro-environmental behavior? Focusing on Chinese millennials. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 41(4), 559-577.
- De Roeck, K., & Farooq, O. (2018). Corporate social responsibility and ethical leadership: Investigating their interactive effect on employees'

- socially responsible behaviors. *Journal of Business Ethics*, 151, 923-939.
- Fazeli, M., & Jafarsalehi, S. (2013). The gap between attitudes, knowledge, and environmental behavior of tourists. *Tourism Management Studies (Tourism Studies Quarterly)*, 8(22), 137-161. (In Persian)
- Gao, Y., Ma, Y., Bai, K., Li, Y., & Liu, X. (2021). Which factors influence individual pro-environmental behavior in the tourism context: rationality, affect, or morality? *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 26(5), 516-538.
- Gomes, S., & Lopes, J. M. (2023). Insights for pro-sustainable tourist behavior: the role of sustainable destination information and pro-sustainable tourist habits. *Sustainability*, 15(11), 8856.
- Han, H. (2021). Consumer behavior and environmental sustainability in tourism and hospitality: A review of theories, concepts, and latest research. *Journal of Sustainable Tourism*, 29(7), 1021-1042.
- Jafari, S., Najjarzadeh, M., Jafari, N., & Rajabi, N. (2018). The structural relationship between perceived value and tourist satisfaction with responsible environmental behavior: The mediating role of tourist participation. *Tourism Management Studies (Tourism Studies Quarterly)*, 12(37), 115-151. (In Persian)
- Khaknejad Khajeh, R. (2023). The impact of green human resource management on green behaviors with the mediating role of environmental awareness. *Accounting and Management Perspectives*, 5(70), 127-136. (In Persian)
- Kocak, E., & Cavusoglu, M. (2024). Is there a conservation relationship between tourism, economic output, and forest areas?. *Conservation Science and Practice*, 6(8), e13171.
- Makki, A. A., Alidrisi, H., Iqbal, A., & Al-Sasi, B. O. (2020). Barriers to Green Entrepreneurship: An ISM-Based Investigation. *risk and financial management*, 13, 249.
- Manniche, J., Larsen, K. T., & Broegaard, R. B. (2021). The circular economy in tourism: transition perspectives for business and research. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 21(3), 247-264.
- Manosuthi, N., Meeprom, S., & Leruksa, C. (2024). Exploring multifaceted pathways: Understanding behavioral formation in green tourism selection through fsQCA. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 41(4), 640-658.
- Moaven, Z., bagheri, M., Shekari, F., mobasheri, A. A., & Kiani, M. (2024). Identifying and Prioritizing Strategies to Develop Cultural Heritage Tourism in Iran. *Social Studies in Tourism*, 27 (12), 27-54. (In Persian)

- Mobasheri, A. A., Shekari, F., Bagheri, M., Moaven, Z., & Kiani, M. (2022). A Model of Ecotourism Development in Iran: Dimensions and Strategies. *Tourism Management Studies*, 17(57), 147-178. (In Persian)
- Nasiri Handehkhale, E., Eftkhari, E., & Taravati, N. (2021). The impact of environmental quality on attracting tourists to small tourism destinations: A case study of the city of Kelor. *Regional Planning Quarterly*, 11(44), 327-340. (In Persian)
- Nouri, M., Afzali, A. and Kiani Salmi, S. (2023). Relationship between Knowledge and Tourists' Environmental Behaviors Considering the Intermediate Variable of Environmental Attitudes (Case Study: Darabad, Darakeh, Ahar Fasham, Vardij, and Bam-e Tehran). *Geography and Environmental Planning*, 34(3), 1-26. (In Persian)
- Peeters, P., Çakmak, E., & Guiver, J. (2024). Current issues in tourism: Mitigating climate change in sustainable tourism research. *Tourism Management*, 100, 104820.
- Perkins, E. H., & Brown, R. P. (2012). Environmental Values and the So Called True Ecotourist. *Travel Research*, 51(6), 793-803.
- Raza, S. A., Khan, K. A., & Qamar, B. (2024). Understanding the influence of environmental triggers on tourists' pro-environmental behaviors in the Pakistan's tourism industry. *Journal of Tourism Futures*, 10(1), 38-67.
- Sharafi, M., & Alwani, R. (2022). The effectiveness of environmental education on the knowledge, attitude, and environmental behavior of Imam Khomeini Port employees. *Environmental Science and Technology*. (In Persian)
- Strauss, A., & Corbin, J. M. (1997). *Grounded theory in practice*. Sage.
- Sultan, M. T., Sharmin, F., Badulescu, A., Stiubea, E., & Xue, K. (2020). Travelers' responsible environmental behavior towards sustainable coastal tourism: An empirical investigation on social media user-generated content. *Sustainability*, 13(1), 56.
- Ullah, S., Lyu, B., Ahmad, T., Sami, A., & Kukreti, M. (2024). A mediated moderation model of eco-guilt, personal and social norms and religiosity triggering pro-environmental behavior in tourists. *Current Psychology*, 43(8), 6830-6839.
- Valinejad Khandan, A., Dehghanpouri, H., & Bahrololoum, H. (2023). The Effect of Tourism Quality Perception on the Sport Tourists' Environmentally Responsible Behaviour with the Mediating Role of Attachment to Place. *Sport Management Journal*, 15(4), 1-23. (In Persian)
- Wang, S., Wang, J., Wan, L., & Wang, H. (2023). Social norms and tourists' pro-environmental behaviors: Do

- ethical evaluation and Chinese cultural values matter?. *Journal of Sustainable Tourism*, 31(6), 1413-1429.
- World Travel and Tourism Council (2024). Economic Impact Research, available at <https://wttc.org/research/economic-impact>.
- Wu, J., Wang, X., Ramkissoon, H., Wu, M. Y., Guo, Y., & Morrison, A. M. (2024). Resource mobilization and power redistribution: The role of local governments in shaping residents' pro-environmental behavior in rural tourism destinations. *Journal of Travel Research*, 63(6), 1442-1458.
- model. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 47, 443-452.
- Yan, A., & Jia, W. (2021). The influence of eliciting awe on pro-environmental behavior of tourist in religious tourism. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 48, 55-65.
- Yusliza, M. Y., Amirudin, A., Rahadi, R. A., Nik Sarah Athirah, N. A., Ramayah, T., Muhammad, Z., ... & Mokhlis, S. (2020). An investigation of pro-environmental behaviour and sustainable development in Malaysia. *Sustainability*, 12(17), 7083.
- Zhang, H., Zhang, X., & Bai, B. (2021). Tourism employee pro-environmental behavior: An integrated multi-level

